

Metodika a postup prací na terénním cvičení – Percepce povodňového rizika

1 Obecně k výzkumu

- Na úvod stručně vysvětlit, že výzkum je pro Masarykovu univerzitu, kde se tématu věnují ve snaze navrhnout lepší uchopení povodňové problematiky na lokální úrovni apod., zkrátka pokusit se na toto téma „nalákat“, možnost zmínit, že podobný výzkum proběhl i na Bečvě
  - o Kdyby se někdo zeptal na výsledky výzkumů z Bečvy, tak se zjistilo, že lidé nejsou ochotni finančně se podílet na povodňové ochraně, že stále přetrvává strach z povodní, změny mezilidských vztahů po povodni závisí na míře zaplavení atd. Výsledky jim ale říct až po zodpovězení jejich dotazníku, aby nebyli dopředu ovlivněni.
- Zdůraznit, že vyplnění dotazníku je samozřejmě anonymní
- Práce ve dvojicích, možnost se doplňovat, pokud by jeden nevěděl, jak pokračovat
- Dotazníky vyplňovat pouze s místními – zjistit před začátkem dotazování!
- Pokud se zapsat i odpovědi, které nejsou přímo k dotazníku, pokud se lidé rozvyprávějí (o tématu povodní samozřejmě) – napsat klidně na prázdný papír, který i s dotazníkem označit číslem, aby bylo jasné, k čemu to je
- K vyplňování dotazníku nikoho nenutit, slušně požádat, nelhat o času vyplňování – reálná doba je 10 – 15 minut, vyhýbat se konfliktům
- Nejdříve s dotazovanými vyplnit dotazník, poté přejít na mentální mapování
- Snažit se udělat si co nejkompaktnější obrázek o tom území

2 Zkoumaná lokalita

- Výzkum je zaměřen na záplavové oblasti
- Při výběru obcí se dbalo na to, aby splňovaly několik kritérií
  - o Zasaženy povodní v roce 2013
  - o Všemi prochází záplavové území (vymezené legislativou – Q100 – průtok odpovídající stoleté vodě)
  - o V roce 2013 způsobeny velké škody – snaha vybrat ty obce, kde probíhala evakuace a kde došlo k zaplavení obydlí (nejen např. zahrádek nebo chatových oblastí)

2.1 Obecně k povodni 2013

- Do studijních materiálů vložena zpráva o povodni 2013 od povodí Vltavy se základními informacemi (není nutné číst celé)
- Ve zkoumané oblasti problémy způsoboval nejen samotný tok Blanice, ale i jeho přítoky, v Husinci pak ovlivněna povodeň VD Husinec

2.2 Charakteristika jednotlivých obcí + je dobré podívat se na stránky obce

Bavorov

- při první povodňové vlně výrazné překročení 3. SPA (o 110 cm) díky výraznému přítoku z mezipovodí. Kulminace 2. 6. v 17:30 při průtoku 186 m³/s (což odpovídalo >Q50). Druhá povodňová vlna způsobena bouřkovou činností 10.6.2013, opětovné překročení 3. SPA.
- Došlo k evakuaci osob (28 osob), mj. lokalita Na Drahách u koupaliště
- Tokem Blanice zaplavena část Bavorova a místní části v k.ú. Blanice, Čichtice, Svinětice
- Zaplavení hlavního zdroje pitné vody, několika komunikací (silnice Bavorov-Netolice), kanalizace, úpravny vody, ČOV a 35 domů
- Problémem nejen „klasické“ povodně, ale i přívalové deště

Husinec

- Vliv VD Husinec
- Dvě povodňové vlny
- Prováděla se evakuace osob

Protivín

- Probíhala evakuace (v Protivíně a místní části Milenovice evakuováno 247 obyvatel)
- Zaplavení 30 domů
- Zaplaveny komunikace Chvaletice – Bor, Maletice – Myšenec, komunikace v Milenovicích, Milenovice - Čavyň
- Postavena protipovodňová stěna u domu s pečovatelskou službou – zabránila zatopení tohoto domu

Putim

- Probíhala evakuace (55 osob) i evakuace zvířat
- Nejpostiženější obec povodí Blanice
- 31 nemovitostí zasaženo v obytné části od 5 do 150 cm vody
- 6 objektů vytopeno v neobytné části
- Prováděno „pytlování“

Strunkovice nad Blanicí

- Probíhala evakuace
- Poškozena komunikace Protivec – Strunkovice nad Blanicí

Vodňany

- Evakuace 100 osob
- Zaplavení silnice Krašlovice – Vodňany

ČHP	Tok	Stanice	Profil kategorie	Datum	Hodina	Vodní stav (cm)	Průtok (m ³ .s ⁻¹)	Dosažený SPA	N - letost
1-08-03-011	Blanice	Blanický mlýn	B	2.6.	8:30	249	60	3	10-20
1-08-03-025	Blanice	Podedvory	A	2.6.	9:50	273	120	3	20-50
1-08-03-027	Blanice	VD Husinec - odtok	A	2.6.	14:30	251	94,8	3	10-20
1-08-03-058	Zlatý potok	Hracholusky	B	2.6.	9:10	190	41,5	3	50
1-08-03-061	Blanice	Bavorov	B	2.6.	17:30	301	186	3	>50
1-08-03-061	Blanice	Bavorov	B	11.6.	1:00	240	102	3	10-20
1-08-03-096	Blanice	Heřmaň	A	3.6.	6:50	279	199	3	20-50
1-08-03-096	Blanice	Heřmaň	A	11.6.	22:30	193	85,3	3	5

3 Dotazníky (viz studijní materiály)

- U jednotlivých obcí stanoveny kvóty, které by měly být splněny – doporučeno udělat vždy o něco více dotazníků, aby mohly být tyto kvóty co nejlépe dodrženy
  - o Kvóty vychází ze 3 charakteristik – věk, pohlaví a vzdělání
  - o Po každém dni, popř. průběžně dobré kontrolovat plnění kvót (abyste věděli, na koho se zaměřit)
  - o Údaje pro jednotlivé charakteristiky zjišťovány z SLDB 2011
  - o Dotazníky zpracovávají pro 1,5 % populace v obcích starší 15 let

3.1 Jednotlivé otázky dotazníku (výběr složitějších a problémových otázek)

- Č. 3. – pokusit se zapsat asociaci, kterou člověk má, klidně změř slova za sebou, jak ho napadají

- Č. 4 – může být více odpovědí, mohl zažít povodeň v dané obci i jinde, dbejte na to, abyste vždy zapsali rok a místo, při kladení
- Č. 11 – pravděpodobně ti co řeknou ne, tak se automaticky rozpovídají na tu otázku č. 12, u té dbejte, aby vám řekli, jak by nové informace chtěli získávat – zda nějakou brožurou, internetem, školením atp.
- Č. 13 – pokud by nevěděli a zeptali se vás, tak existují např. stránky povis.cz (Povodňový informační systém), stránky jednotlivých povodí, chmi.cz, voda.gov, informace na portálech krajů atd.
- Č. 16 – relevantní pouze tehdy, pokud zažili v obci obě povodně (pokud nezažili a stejně se chtěli vyjádřit, že např. slyšeli že..., tak také zaznamenat)
- Č. 17 – vztahy se mohly zlepšit i zhoršit, vždy napsat v čem se zlepšily, popř. zhoršily...
- Č. 20 – kdyby nevěděli, co odpovědět, zkuste je opatrně navést, zda mají nějaké návyky – např. že sledují zvyšující se hladinu, balí si zavazadlo, sledují zpravodajství, a co dělají při samotné povodni, zda mají nějaký naučený postup atd.
- Č. 23 – 100letá povodeň je taková povodeň, jejíž kulminační průtok je v dlouhodobém průměru dosažen nebo překročen 1krát za 100 let – kdyby se vás někdo ptal☺
- Č. 25 – povodňová daň byla zavedena pouze v roce 2011, kdy občané ČR zaplatili na dani z příjmu o 100 Kč měsíčně víc (tzv. povodňová stokoruna). Od roku 2012 je daň zrušená, mnoho lidí ani neví, že ji platilo. Vybralo se cca kolem 4 miliard Kč. Je těžké dohledat úplně konkrétní opatření, která za ni byla realizována – obecně se peníze měly využít na ochranu před povodněmi.
- Č. 26 – zkuste je nechat, aby sami řekli, co je napadne z různých oblastí, pokud by vůbec nevěděli, obecně je naveďte, zda si myslí, že jsou dobrá technická opatření jako hráze, nové nádrže, rybníky, zda by se měla zvyšovat naopak prevence, informovanost, lidi se vystěhovat, nestavět v těch oblastech apod., primárně by ale k těmto nápadům měli dojít sami, abyste je nenaváděli k odpovědi
- Informace o respondentech – na pohlaví se samozřejmě ptát nebudete, obec výzkumu také doplníte, pouze se zeptáte na věk, pokud nechťejí říci, tak alespoň přibližný, abyste je mohli zařadit do kategorií. U dosaženého vzdělání se snažte držet toho dělení, co dostanete u kvót, aby bylo z popisu jasné, do které kategorie patří.

4 Mentální mapování

- Hodně bude záležet na ochotě těch obyvatel a na tom, jak budete klást otázky, snažte se „zapříst“ přátelský rozhovor
- U map snaha, aby byly co nejvíce intuitivní, měli byste vždy vědět, kde se konkrétně vy nacházíte, abyste se při vyprávění zorientovali
- Otázky, které tady budou dále uváděny, můžete pořadím klidně míchat, sami po prvním dnu nejlépe poznáte, kde jsou slabá místa, co na sebe lépe navazuje, o čem se chtějí bavit, resp. co čím navážou
- Po vyplnění dotazníku využijete připnutou mapu
  - o Pokud respondent zažil v obci nějakou povodeň, poprosíte ho, aby zaznačil do mapky modře, kudy tekla voda (tím se vyzkouší, co si pamatuje), samozřejmě to nebude přesné, ujistíte ho, že to nevádí, ať zakreslí, co si pamatuje
  - o Pak ho poprosíte, aby vám v té mapě zaznačil, která území jsou pro něj nebezpečnou „zónou“ (ohroženým místem), která neutrální a která pozitivní (zkuste jim nabídnout 3 barvy – červenou, zelenou a oranžovou, ale tak, aby si mohli vybrat, např. na dlaní (zjistíme tak, zda obyvatelé mají nějaké asociace s barvami – zda pro ně např. červená značí ohrožení nebo zda si barvy vybírají naprosto náhodně) – může se stát, že varianta s barvami nebude moc fungovat, lidé nebudou chtít kreslit, šrafovat zóny, ale budou vám jen popisovat, popř. vyberou jen jednotlivé body jako místa, potom značte prosím ta území následovně: + kladně vnímané území, - záporně vnímané území, N – neutrální území

- Zaměřte pozornost i na zajímavé prvky v krajině – jak jsou vnímány např. rybníky, hráze (barevné označení, popř. plus minus...)
- Poproste ho/ji, ať vám zaznačí, kde v obci bydlí (dotazování je anonymní, jde jen o to, zda je sám ze záplavové oblasti nebo mimo ni, podle toho se mohou lišit názory)
- Požádejte respondenta, aby vám vyznačil, popř. ukázal na mapě místa ohrožená dle něj bleskovou povodní – takováto místa označte BP
- Požádejte respondenta, aby se zamyslel, kde by podle něj bylo vhodné realizovat nějakou povodňovou ochranu a jakou, zapište do mapy (zakreslete)
- Požádejte respondenta o vymezení oblasti se špatným zemědělstvím, které podle něj zhoršuje situaci při povodních (pokud dle něj takové místo existuje) – jedná se např. o pole, kde se na svazích pěstují širokořádkové plodiny, které mohou umožnit smyv půdy, zabahnění apod.
- Zkusit požádat občana, kdyby měl v obci vymezit místo, kde by dle něj byla bezpečná nová výstavba, aby nebyla ohrožena, zda vůbec v obci ještě taková místa (oblasti) jsou – možná, že se rozpovídají o tom, že by to bylo možné tam a tam, ale že je tam problém ten a ten...pokuste se i toto zaznamenat – např. zapsat na druhou stranu mapy...
- Poproste, aby vám ukázali, kde se staví nejvíce nových domů – na tom uvidíme vnímavost těch lidí, já budu stejné informace zjišťovat u starostů...
- Mějte prosím stále na paměti, že vy pak předáte protokoly mně a já se v nich musím vyznat, používejte proto, prosím, v mapách barvy a popisy tak, aby byly jednotlivé body jasně patrné – pokud lidé budou povídat, snažte se zaznamenat co nejvíce – např. do mapy pište čísla 1,2...a na druhou stranu pište k číslu komentáře k těm označeným místům...
- Může se stát, že po prvním dnu zjistíte, že by bylo ideální si rozhovory s občany nahrávat, proto je dobré vzít si, pokud máte, diktafon, popř. diktafon v telefonu. Pokud byste ovšem nahrávali rozhovor, musíte vždy nejdříve požádat respondenta o svolení a vysvětlit mu, proč si rozhovor s ním nahráváte!!! Jinak by došlo k výraznému porušení etiky výzkumu.

5 Pozorování

- Na základě výsledků dotazníků a mentálních map můžete ohrožená místa nafotit, podobně novou zástavbu, problémové lokality, povodňovou ochranu v obci atd. – vždy nějak označit, abyste věděli, co která fotka znamená. Fotodokumentace dobře doplní ty dotazníky – ideální mít s sebou tedy foťák, popř. telefon s dobrým foťákem

6 Závěrem

- Každá dvojice by denně měla zvládnout **XX** dotazníků a map (může se stát, že někdo vyplní dotazník, ale už nebude chtít mapu)
- Snažte se dodržovat kvóty, co nejvíc to půjde
- Kdybyste už měli splněnou kvótu v dané obci, zavolejte a já vás odvezu jinam (budu-li mít auto) – nejedná se o navyšování práce, jen si ji uděláte dřív
- Zopakuju kontakt na sebe: **774 330 632 (Vodafone), 734 237 832 (T-Mobile)**, věci týkající tohoto tématu volejte pokud možno mně